

Soovitused kooliaasta alguseks: kuidas muuta interneti kasutamine lapsele turvalisemaks?

1 aasta tagasi Autor: [AM](#)

Telia pani kooliaasta alguse puhul kokku 11 soovitus ja juhtnööri, kuidas oma lapsele virtuaalmaailmas toeks olla.

Telia toetustegevuste juhi Elu Võrgu sõnul on laste jaoks oluline, et vanemad oleks neile alati toeks ja juhendajaks nii päriselus kui digimaailmas.

„Ühest küljest pakub internet lastele hulgaliselt avastamisruumi, põnevust ja meelelahutust. Samas peab arvestama, et sellel maailmal on ka teine pool, mis käteb endas erinevaid ohte. Seetõttu ongi tähtis, et vanemad juhiks juba maast madalast laste tähelepanu sellele, kuidas internetis turvaliselt hakkama saada ning mida teha siis, kui nad märkavad seal näiteks küberkiusamist,“ lisas Võrk.

Selleks, et internetimaailmas paremini orienteeruda ja hakkama saada, soovitab Telia lapsevanematel pöörata tähelepanu järgnevatele teemadele:

1. Räägi lapsega varakult, mida ta internetis teeb ja kogeb. □ Vestelge omavahel regulaarselt ja kujundage sellest harjumus. Avastage koos internetis põnevat, arutlege, miks mingid mängud või leheküljed lapsele meeldivad ja mida seal on toredat. Kui jagada omavahel seda, mida internetis näed, siis on lihtsam rääkida ka asjadest, mis on seal häirivad.
2. Laps õpib läbi mängu. Kui laps alles õpib nutimaailma tundma, on hea alustada koos mängimisest. Tutvusta talle näiteks Spoofyt, kus saab õppida turvalisuse kohta internetis. Vaata [Spoofy.ee](#) või lae alla äpp [Google Playst](#) või [App Store'ist](#).
3. 3. Selgita lapsele, et □ anonüümsus on internetis petlik □ ja igast teost jääb maha jälg. Seetõttu tuleb olla valmis vastutama iga internetis astunud sammu eest.
4. 4. Arutage koos, mida □ internetis on okei teha ja mida mitte. □ Rääkige teisi austavast ja sõbralikust suhtlemisest. Oluline on olla sealjuures ka oma käitumisega eeskujuks, sest laps jälgendab, kuidas sina teiste inimestega suhtled, mismoodi oma arvamusi väljendad, kuidas ja kui sageli internetis oled ning mida seal teed. Lepi lapsega kokku internetis käitumise head tavad ning jälgige neid mõlemad.
5. Ole oma lapsega sotsiaalmeedias seotud, kuid □ austa tema privaatsust. □ Ühelt poolt toetab see lapse iseseisvumist, teisalt aga ei tekita temas vajadust hakata sinu eest midagi varjama.
6. Kellegi □ pilti ega videot ei tohi ilma tema loata postitada. Ka oma lapse oma mitte. Arvesta tema huvidega ja küsi enne luba, kui kellestki midagi internetti üles riputad. Arutage koos lapsega, milliseid pilte jagada ja milliseid ei peaks jagama. Samuti tuleb enne pildi tegemist küsida inimeselt, kas ta soovib, et temast pilti tehakse ning kas ta on nõus, et temast tehtud pilti ka teistega jagatakse.
7. Veendu, et lapse seadmed ja tarkvara oleks turvalised, varustatud tarkvarauuendustega ja töötaksid viirusetõrjeprogrammiga. Mõtle ka vanemliku kontrolli tarkvara kasutamisele, et filtreerida sobimatut sisu. Näiteks Telia Safe kaitseb seadmeid viiruste ja pahavara vastu. Muuhulgas aita muuta ka lapse kontod turvaliseks – räägi, millised paroolid on tugevamad ning kuidas oma kontosid kaitsta. Ühise arvuti kasutamisel võiks luua pereliikmetele eraldi kontod ja kui kasutate palju erinevaid keskkondi, on soovitatav kasutusele

võtta paroolihaldur.

8. Selgita lapsele, milliseid riske võib kaasa tuua suhtlemine võõraga. Netis uute mängude leidmisel ja nendega liitumisel võivad lapsed leida uusi sõpru, keda nad ei tunne. Nii mõnelgi korral võib see viia kontaktini ebameeldiva isikuga, kes võib hakata last mõjutama omakasupüüdlikul eesmärgil, saates talle näiteks kohatuid pilte või ähvardava sisuga sõnumeid. Räägi lapsega sellistest ohtudest ja ütle talle, et ta kohe sind taolistest kontaktvõtmistest teavitaks ja mitte mingil juhul ei astuks võõrastega suhtlusesse. Sellistest võõrastest tuleks teavitada ka [veebipolitseid](#).
9. Räägi lapsele, et kõik internetis leviv info ei pruugi olla tõene. Veebisisu hindamisel on tähtis kriitiline mõtlemine – tuleks hinnata allika usaldusväärsust, otsida infot ka teistest kanalitest jne. Innusta last rääkima ka sellest, kui ta kohtab internetis midagi, mida ta ei mõista. Positiivne reaktsioon lapse avastustele süvendab usaldust ning soovi oma mõtteid sinuga jagada.
10. Ole tähelepanelik, kui lapse tavapärane käitumine muutub. Kui laps on pärast arvuti või nutiseadme kasutamist tavapärasega võrreldes rohkem ärritunud või enesesse tõmbunud, on võimalik, et ta on kogunud küberkiusamist. Laps ei pruugi emotsionaalselt olla valmis sellest rääkima, seega julgustage last ning anna talle teada, et oled tema jaoks olemas.
11. Vanemate südamerahu aitavad tagada ka erinevad rakendused ja seadmed, mis võimaldavad lapse telefoni asukohta positsioneerida. Sellise äpi paigaldamisel lapse telefoni soovitame kindlasti seda mitte teha salaja, vaid lapsega vesteldes ning viimase nõusolekul.

Võimalusi lapse seadme positsioneerimiseks on mitmeid: Google Family Link, Find My Kids, GeoZilla ning Family Sharing (viimane on iOS platvormi kasutajatele).

Väiksematele kasutajatele on telefoni kõrval veel üheks võimaluseks aga hoopis Telia lastekell [Xplora XGO3](#). See võib olla telefoni täienduseks või siis esimeseks seadmeks, millega lapsevanem saab oma mudilasega sidet pidada ning vajadusel ka tema asukohta jälgida.

Elo Võrgu sõnul nõuab internetimaailmas suurt julgust ka (küber)kiusule vastu astuda ja pakkuda tuge neile, kes ise end kaitsta ei oska või suuda. Suurima julguse veebilehelt [www.suurimjulgus.ee](#) leiab rohkem ideid, kuidas rääkida lapsega tema päevast ja internetis käitumisest. Samuti leidub seal soovitusi, mida teha, kui laps puutub kokku küberkiusuga.

Lisateavet ja nõuandeid leiate veebilehtedelt [suurimjulgus.ee](#) ja [targaltinternetis.ee](#) ning mängu Spoofy saab alla laadida aadressilt [www.spoofy.ee](#), Google Playst või App Store'ist. Vajadusel võid alati pöörduda tasuta lasteabitelefonil 116111 või veebikonstaablite poole:

- [Lahendused](#)